DEFINIȚIA ÎN ARGUMENTARE

LILIANA HOINĂRESCU
Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, Bucureşti

1. Definirea obiectului[1] în scop retoric (persuasiv) este o tehnică discursivă repertoriată încă din Antichitate. Ca disciplină practică, orientată spre eficiența vorbirii, retorica nu era evident interesată de operațiile metalingvistice în sine şi de perfecta adecvare dintre semn şi referent. Problema raporturilor limbajului cu realitatea revenea, după cum se ştie, filosofilor[2]. Valențele persuasive ale explicitării şi capacitatea definiției de a circumscrie „într-un mod concis şi complet calitățile specifice ale unui lucru” (*Retorica după Herennius*, *apud* Breton 2003: 83) rețineau însă atenția oratorilor. Concizia şi închiderea reprezentațională pe care o presupune definirea fixau orientarea discursului şi cauționau viziunea asupra lumii pe care o propunea oratorul. Pentru discursul argumentativ, a cărui finalitate este pur retorică, este esențial apelul emițătorului la un sistem de credințe şi valori comune cu receptorul (Perelman şi Olbrechts-Tyteca 1958 / 2008: 242; Amossy 2000: 89). Operația de a defini obiectul crea aşadar iluzia unui acord prealabil[3] între interlocutori (esențial pentru construcția argumentativă), permițând totodată o deplasare de accent, de perspectivă asupra sistemului de referință mutual acceptat. Definiția putea fi oricând utilizată ca un argument falacios, ca un sofism, şi aici intervenea din plin acea contradicție între aparență şi adevăr întreținută de sofişti, pe care filosofii nu încetau să o denunțe.

Cele două direcții de cercetare a definiției, ca instrument cognitiv şi ca instrument retoric, au coexistat până astăzi. Filosofia limbajului a generat lingvistica modernă, printre subdomeniile căreia regăsim lexicologia şi lexicografia, iar retorica, redusă aproape două milenii la o artă a ornamentării discursului, a redevenit, de mai mult de o jumătate de secol, o disciplină a tehnicilor de comunicare şi a eficienței discursive. În acest nou cadru intelectual, era de aşteptat să se remarce diferențele funcționale dintre definiții şi să se propună o taxinomie a lor. Definiția argumentativă a fost luată în considerație de cercetători, însă punctele de vedere exprimate, fără a fi neapărat divergente, nu au ajuns la o soluție unitară.

În spațiul anglo-saxon, filosoful (logicianul) Charles L. Stevenson, într-un articol din 1938, se referă la funcția argumentativă a definiției, făcând distincție între sensurile descriptive şi cele emoționale ale unor cuvinte; o definiție persuasivă apare atunci când sensul

[1] Denotația sau denotarea, desemnarea, denumirea, eventual însemnarea (cum s-ar mai putea spune) este actul prin care unui obiect (lucru, eveniment, fenomen, ființă, idee, acțiune) i se atribuie un nume (Bidu-Vrănceanu, Forăscu [LRC] 2005: 19).

[2] Vezi dialogul lui Platon, *Cratylos*.

[3] *Accord préalable*: Dans le domaine de la communication argumentative, certains éléments déjà admis par l’auditoire constituent le point de départ de la construction des arguments par l’orateur (Breton 2003: 115).

BDD-V2995 © 2013 Editura Universității din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:06 UTC)

descriptiv al termenului este redefinit, conservându-se totodată sensurile emoționale ale acestuia. Stevenson atrage atenția asupra naturii înșelătoare (falacioase) a acestor definiții (Walton 2001: 118). Douglas Walton preia analiza lui Stevenson şi o dezvoltă în cadrul teoretic al logicii informale (de orientare pragmatică). Accentuând importanța pe care o capătă argumentarea prin definiție în discursul politic sau cel juridic, Walton încearcă să stabilească criterii de diferențiere între definiția lexicală, definiția stipulativă şi definiția persuasivă (Walton 2001: 117-132; 2006: 245-256).

În spațiul francofon, rămâne influentă concepția avansată de Perelman şi Olbrechts-Tyteca[1], potrivit căreia definițiile sunt argumente cvasilogice; forța de convingere a acestor argumente constă în aparența lor de raționalitate, proprie demonstrațiilor formale, logice sau matematice (2008: 259-261). Pentru autorii *Noii retorici*, toate definițiile sunt argumentative, iar utilizarea acestora, în cadrul unui raționament, reprezintă argumentația cvasilogică prin excelență (Perelman, Olbrechts-Tyteca 2008: 286-288). Perelman şi Olbrechts-Tyteca vorbesc despre definiție şi în capitolul dedicat obținerii acordului prealabil dintre emițător şi receptor, când oratorul prezintă faptele, adevărurile generale, presupozițiile considerate a fi mutual admise de către el şi auditorul său. Definiția oratorică utilizează structura definiției nu pentru a explica sensul unui cuvânt, ci pentru a evidenția anumite aspecte ale realității, care ar risca să rămână neconştientizate de auditoriu[2]. Descrisă astfel, definiția are funcția din retorica antică. În această ultimă direcție se situează şi concepția lui Philippe Breton asupra definiției argumentative. Breton reinterpretează critic tipologia argumentelor propusă de Perelman şi Olbrechts-Tyteca şi înscrie definiția printre argumentele de cadraj[3], alături de prezentare, asociere, disociere şi argumentele cvasilogice (Breton 2003: 45; 79-95). Argumentele de cadraj sunt legate de construcția unui univers de referință la care se raportează interlocutorii. Ele se recunosc prin faptul că introduc o descriere (subiectivă) a realului care insistă asupra unor aspecte şi le ignoră sau le minimizează pe altele, oferind astfel premisele apărării unei opinii, a unei teze (Breton 2003: 44). Această categorie de argumente implică un element de noutate pentru interlocutor; cadrul de referință este acelaşi, însă componentele lui sunt altfel configurate. În opinia autorului, vorbim de manipulare atunci când vorbitorul încearcă să prezinte propria sa perspectivă asupra referentului drept o descriere normativă (Breton 2003: 82).

2. Vom încerca, în continuare, să comentăm câteva exemple, pentru a observa concret cum funcționează definiția argumentativă (sau retorică)[4]. Considerăm ambele denominații aproximativ echivalente pentru obiectul cercetării noastre, discursul public, având în vedere finalitatea comună atât a retoricii, cât şi a argumentării, adică persuadarea receptorului. De fapt, înțelegem retorica în sensul larg, dat de Aristotel: „Fie, deci, retorica o facultate de a cerceta, pentru fiecare caz în parte, ceea ce poate fi capabil de a convinge” (*Retorica*, I, 2, 1355b 25-26). Prin urmare, argumentarea este o formă rațională (uzează de raționamente) a

[1] Totuşi, teoria de ansamblu propusă în *Noua retorică* nu a fost scutită de critici şi amendamente, mai ales în privința clasificării tipurilor de argumentație şi a claselor de argumente (vezi Lo Cascio 2002: 258).

[2] „La *définition oratoire* est une figure du choix, car elle utilise la structure de la définition non pour fournir le sens d'un mot, mais pour mettre en vedette certains aspects d'une réalité qui risqueraient de rester à l'arrière-plan de la conscience” (Perelman, Olbrechts-Tyteca 2008: 233; în italic în orig.).

[3] În orig. „les arguments de cadrage”.

[4] Denumirea agreată în spațiul anglo-saxon, „definiție persuasivă”, ni se pare totuşi mult prea generală, deci nespecifică, orice definiție putând avea o valoare persuasivă intrinsecă.

BDD-V2995 © 2013 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:06 UTC)

retoricii şi o tehnică a acesteia (retorica studiază mijloacele de a dispune argumentele în vederea persuadării)[1].

În cele ce urmează, vom opune ambele sintagme definiției lexicale sau obiective, cea care încearcă să descrie într-un mod cât mai exact sensul / sensurile unui cuvânt. Exemplele pe care le vom comenta urmăresc să pună în evidență specificul definiției argumentative şi să surprindă câteva dintre efectele discursive pe care le antrenează utilizarea sa. Ca atare, nu ne-am oprit asupra unui tip de interacțiune, ci am selectat cadre interacționale diverse (cu registre şi regimuri diferite), care ni s-au părut relevante pentru configurarea profilului comunicativ al argumentului definițional.

2.1. *Cadru dialogal oral*

(1) ***Gh. Luțu:*** *sînt gheorghe [luțu de la /seemfebe /radio /monreal/ # şi # [...]*
*avem nevoie de argumente serioase↓ puternice↓ solide↓ ă: există: IDEea care se vehiculează↑ că în jurul preşedintelui României este o nebuloasă în ceea ce priveşte IdentiTAtea preşedintelui↓ personalitatea preşedintelui. ați fost ă: ateu convins↓ ați fost ANti mihai întîi # afirMAT prin fapte↓ ieşiți acuma în piața publică↑ flancat # de cruce şi de coroană↑ adică de: prea_sfinția sa şi de: [majestatea_sa. **[…]***
Ion Iliescu: *da↓ ((îşi drege vocea)) îm⊥ să-ncep chiar cu: întrebările dumneavoastră. n-am fost niciodată ateu.* ***prin ateu se înțelege un militant ÎMPOTRIVA religiei.*** *io n-am pledat împoTRIva religiei vreodată.* […] deci: < ị cei care MĂ cunosc CHIAR DIN tinerețe↑> eu n-am fost ă: niciodată un: dur. […] *iar cu biserica am avut relații bune dintodeauna. cît am lucrat la iaşi↑ l-am prins mitropolit pe justin moisescu↑ şi apoi pe actualul patriarh↑ şi aveam dialoguri:↑ ă: contacte foarte active. în ŞAPTEzeci şi şapte↑ după cutremur↑ la IAşi↑ a avut loc un consiliu al BISERICILOR europene. e un asemenea forum care reuneşte TOATE bisericile↓ nu doar biserica ortodoxă: biserica ortodoxă↑ catolică↑*
(*Jurnaliști de vorbă cu preşedintele*; 18.09.2001; IVLRA, p. 147-148)

Putem observa din acest exemplu cum funcționează definiția argumentativă (retorică). Fostul preşedinte încearcă să respingă teza ziaristului deturnând atenția de la ideea de credință intimă, centrală în definiția noțiunii de ateism, la ideea de practică socială. Conform dicționarelor, ateul este o „persoană care neagă existența lui Dumnezeu şi a oricărei divinități" (DEX; LAROUSSE; cf. şi definiția din ROBERT, WEBSTER, CAMBRIDGE[2]). Militantismul, deşi poate fi asociat ateismului, rămâne un aspect secundar, nedefinitoriu, pe care însă vorbitorul îl scoate în evidență şi îl utilizează drept (falsă) premisă argumentativă. Definiția îi permite vorbitorului să repoziționeze etic şi axiologic conceptul, în sensul unei contraargumentări eficiente, dar falacioase, care lasă totuşi impresia de obiectivitate.

[1] Aristotel va opune retorica dialecticii, văzută ca o tehnică de argumentare pur rațională, pe calea dialogului, proprie discursului filosofic (I, 1, 1354a 1-5; I, 1, 1355b 7-21). Pornind de la *Retorica* lui Aristotel, paradigma clasică asupra disciplinelor, admisă până spre sfârşitul sec. al XIX-lea, distingea între argumentația retorică, argumentația dialectică şi argumentația logică (Plantin 2005: 4-7). Pentru un comentariu critic privind distincția retorică / dialectică / argumentare, vezi şi Michel Meyer (2008: 85 ş. u).

[2] Cf. *athée* = „qui nie l'existence de Dieu, de toute divinité" (LAROUSSE); „personne qui ne croît pas en Dieu, qui nie l'existence de toute divinité" (ROBERT); *atheist* = „one who denies or disbelieves the existence of God or gods" (WEBSTER); „someone who believes that God does not exist" (CAMBRIDGE).

BDD-V2995 © 2013 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:06 UTC)

Este de subliniat faptul că existența unui cadru normativ, adică instituționalizarea unei definiții a obiectului prin înregistrarea ei în dicționarele explicative, a făcut ca tendința manipulatorie să fie mai ușor de depistat. În același timp, deși este evident că definiția lexicografică, de tip semantic – o achiziție mai degrabă (pre)modernă –, și cea argumentativă nu coincid, o suprapunere a lor nu este deloc exclusă. Pe de o parte, pentru că definițiile lexicografice, deși se doresc a fi obiective și strict semantice, nu sunt scutite de contaminări ideologice, pe de altă parte, pentru că apelul la autoritatea (lexicografică) normativă este oricând posibilă, dacă acest lucru este în avantajul interlocutorului.

(2) *E. C.: Domnule Iliescu, ați declarat la televiziune, chiar la Televiziunea Română ca sunteți* ***liber cugetător. Aceasta conform tuturor dicționarelor limbii române înseamnă ateu, necredincios sau fără Dumnezeu***.
(*Dezbatere electorală Constantinescu – Iliescu*, 1996, extras din Dobrescu 1997: 249)

În acest context, enunțul marcat cu aldine cursive cumulează două funcții argumentative: argument de autoritate și argument metalingvistic (definiție prin lanț sinonimic). De fapt, definiția agreată pentru liber-cugetător este, după DEX, „adept al unui curent ideologic care promovează o atitudine critică față de religie și față de biserică". Alte dicționare propun definiții mai generale și mai nuanțate:

„persoană care în materie religioasă nu se încrede decât în rațiune, care nu vrea să fie influențat de nicio dogmă" (ROBERT); „persoană care își formează opiniile independent de autoritate sau tradiții, în special în materie religioasă" (WEBSTER; cf. și LAROUSSE, CAMBRIDGE[1]).

Explicațiile lexicografice subliniază un mod de gândire raționalist și critic și o atitudine antidogmatică sau antiinstituțională, trăsături care nu exclud în mod necesar credința în divinitate. Esențială în exemplul citat rămâne pervertirea emoțională a sensului: locutorul, deși pretinde a da o definiție obiectivă, invocă o serie de termeni cu încărcătură afectivă și conotații negative, chiar cu sensuri figurate negative *necredincios sau fără Dumnezeu* (fără Dumnezeu = persoană imorală, cinică). Desigur, raportarea la instrumentele normative este în sine persuasivă și dificil de gestionat pentru interlocutor, în condițiile unei discuții spontane, în care nu există posibilitatea verificării surselor. Contează aici și viteza de reacție a receptorului și capacitatea lui de contraargumentare.

Într-o analiză integrată a discursului, analiză pe care o avem în vedere, argumentarea prin definiție interferează cu mecanismele conversaționale de negociere a sensurilor și, important, de negociere a identității[2], precum și cu strategiile (im)politeții pragmatice. În exemplul comentat sub (1), precizarea metalingvistică este premisa de la care vorbitorul își construiește identitatea socială. Maniera sa este defensivă, prin cumulul de argumente

[1] Cf. *libre-penseur* = „Qui, en matière religieuse, ne se fie qu'a la raison, ne veut être influencé par aucun dogme établi" (ROBERT); „1. (Anc.) Personne qui, en matière religieuse, ne se fie qu'a la raison, refuse de se soumettre aux dogmes; libertin. 2. (Mod.) Personne qui professe un rationalisme antireligieux" (LAROUSSE); *freethinker* = „one who forms his opinions independently of authority or traditions, esp. in matters concerning religion" (WEBSTER); „someone who forms their own opinions and beliefs, especially about religion or politics, rather than just accepting what is officially or commonly believed and taught" (CAMBRIDGE).

[2] Despre rolul definiției argumentative în construcția identității, vezi și Cornelia Ilie (2009).

BDD-V2995 © 2013 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:06 UTC)

(definiție retorică, relatări din experiența personală, mărturii indirecte, care nu pot fi probate). În exemplul de sub (2), argumentul metalingvistic, prin caracterul său rațional, cvasilogic, în terminologia lui Perelman şi Olbrechts-Tyteca (2008), agravează prejudiciul de imagine adus interlocutorului. Distanțarea critică şi obiectivitatea presupuse de definiție escamotează încărcătura emotională a termenilor, cărora li se conferă astfel valoarea unor atribute identitare şi sociale. Prin urmare, utilizarea argumentativă a definiției pentru a justifica o calificare negativă poate fi privită şi ca o strategie a impoliteții pragmatice.

Într-o interacțiune, procesul de negociere pe care definiția îl antrenează se poate referi nu numai la identitatea persoanei, ci şi la alte componente ale contextului situațional. În exemplul de mai jos, extras dintr-o negociere comercială, unul dintre parteneri respinge din start propunerile celuilalt de discutare a prețurilor. Vorbitorul B acuză, pe bună dreptate, încălcarea regulilor discursive obligatorii ale cadrului comunicativ (interacțiune formală), pe care încearcă să le şi definească, însă precaritatea mijloacelor sale de expresie îi reduce tentativa explicativă la o operație cvasitautologică:

(3) *A: hai scadeți-mi*
B:ă: # n-am ce să scad. din ce să scad↑ uitați-vă şi dumnevoastră la [...]
A: nu să poate. (<P la o negociere> # # să poate (da) că d-asta i negociere. d-asta am venit la dumneavoastră. că altfel nu mai veneam. spuneam „da dom'le îți dau prețurile_ astea" şi cu asta basta. NU mai veneam până aici.#
(*Negociere directă între prestator şi beneficiar*, IV II, p. 327)

Putem conchide că definiția în discurs este un argument puternic, pentru că asociază erudiția sau competența lingvistică presupusă a vorbitorului (ne referim la capacitatea de a explicita noțiunea, nu numai de a o utiliza, şi ştim că această capacitate nu este una generală), cu ponderea unui argument de autoritate (citarea unei surse). De aceea, acest tip de argument, de tip metalingvistic, este specific anumitor vorbitori (cu o competență lingvistică peste medie) şi unor cadre interacționale mai degrabă formale, instituționale.

2.2. *Cadru monologal oral / scriptic*

Problema filosofică, dar şi socio-lingvistică, reglementativă, a acordului asupra sensurilor cuvintelor poate să devină de interes public pe fondul unor dispute ideologice şi politice. S-a făcut observația că alegerea unui cuvânt în discurs are implicații argumentative intrinsece.[1] Denominațiile impun anumite reprezentări şi ierarhii valorice, creează emoții şi tensiuni la nivel interpersonal sau social. De aceea, alegerile lexicale trebuie să fie justificate, iar modalitatea curentă este explicitarea sau trimiterea la autoritatea normativă, dicționarul. Sensul unor cuvinte a fost intens dezbătut în spațiul mediatic românesc: de pildă, cuvântul „mogul", cu explicarea sensului figurat „mogul de presă", aplicat unor patroni de trusturi media. Sintagma, care are un sens neutru, a căpătat o conotație depreciativă, iar unii l-au considerat un termen injurios, chiar calomnios[2]. Cei care îl utilizau, desigur deloc inocent, au invocat, spre a se disculpa, autoritatea normativă, dicționarul:

(4) *Emil Boc:* ***Cuvântul mogul este cel din dicționarul explicativ al limbii române. Nu l-am impus eu în viața publică****, acest termen de mogul îl cunoaşteți cu toții* (A3).

[1] Vezi precizările din Kerbrat-Orecchioni (2005: 134-135).
[2] Emil Boc a fost dat în judecată de Sorin Ovidiu Vântu pentru vina de a-l fi numit „mogul".

BDD-V2995 © 2013 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:06 UTC)

Mai recent, a fost discutat cuvântul „plagiat", definit insistent drept „furt intelectual", uneori preferându-se sinonime cu conotații emoționale, precum „hoție", pentru a-l face mai accesibil publicului necultivat și pentru a-i sublinia aspectul imoral (cf. 5). În aceste cazuri, definițiile, extinse și nuanțate, sunt încadrate într-un discurs argumentativ construit corect, pe premise logic-raționale, din care nu lipsește însă o componentă afectivă.

(5) *Alexander Baumgarten,* ***Ce este un plagiat? De ce are el valoare politică ?*** [titlu]
Miza plagiatului este politică, deoarece atentează la statul modern de drept: plagiatorul nedezvăluit se va bucura de recompense în dauna celor care au procedat onest. De aceea, dacă plagiatul primului ministru este dovedit, dar fără consecințe politice, atunci îi vom felicita și pe toți plagiatorii mai mărunți, vom transforma noul consiliu de etică într-un birou de distribuție a unui nou tip de premiu și putem purta, pe lângă papioane, și tricouri cu inscripția „plagiatori" (Contributors).

De altfel, în discursul intelectual filosofic, redefinirea obiectului este considerată a fi o metodă de argumentare specifică, fără a i se atribui intenția mistificatoare / falacioasă din argumentarea politică, de pildă. În acest context, definiția este privită ca o ipoteză, care urmează a fi discutată, înainte de a fi acceptată sau respinsă (vezi Walton 2006: 252). Așa cum putem observa din exemplul (5), practica unui astfel de exercițiu intelectual poate conferi unei dezbateri pe marginea sensului unui cuvânt și mai ales a semnificației sale etice, chiar pe fondul partizanatului politic, aspectul unei examinări critice, obiective.

Este de remarcat faptul că, în dezbaterea publică, suprapunerile funcționale dintre definiția argumentativă și cea lexicală pot genera adevărate controverse legate de autoritatea sursei. În orice comunitate, există categorii de vorbitori care au o viziune mai cuprinzătoare asupra referentului decât cea dată de dicționarele explicative generale – de pildă, specialiștii într-un domeniu. Contrar opiniei comune, acest cadru lexicografic nu este unul foarte permisiv pentru nuanțări semantice sau pentru detalieri de tip enciclopedic, redactorii fiind interesați să surprindă caracteristicile distinctive și generice ale referentului și să formuleze enunțul într-o manieră clară și cât mai concisă. De fapt, dicționarele explicative sunt în mod obiectiv instrumente imprecise (o definiție este prin natura ei perfectibilă și trebuie, în orice caz, să fie actualizată constant, pentru a nu deveni desuetă), în mod esențial incomplete (niciodată nu vor cuprinde o listă exhaustivă a vocabularului unei limbi) și supuse diverselor constrângeri exogene (ideologice, editoriale, economice)[1]. Tendința comună pe care am constatat-o empiric este că vorbitorii absolutizează raportarea la dicționarele explicative, adesea din ignoranță, prin necunoașterea exactă a limitelor pe care ele le presupun, și ne referim aici în primul rând la vorbitorii instruiți, mai precis, la cei a căror profesie impune, teoretic, o cultură generală peste medie (mai ales la ziariști, politicieni sau la comentatorii / analiștii politici)[2]. Dar discuția privind definiția argumentativă antrenează considerații de tip sociologic, care nu fac desigur obiectul cercetării noastre. În orice caz, aceste uzuri argumentative ale definițiilor lexicale par să confirme afirmația lui Perelman și Olbrechts-Tyteca conform căreia orice definiție trebuie să fie privită și evaluată ca un argument (*apud* Walton 2001: 125).

[1] Vezi, în acest sens, comentariul privind relația lexicologie / lexicografie din Eluerd (2000: 23-28).

[2] Este revelator, pentru spațiul mediatic românesc, faptul că pentru explicarea termenului de politologie, în fond, „puci" sau a sintagmei „lovitură de stat" s-a recurs frecvent la simpla definiție din DEX, și nu la dicționare specializate, la texte de referință sau la recomandările unor instituții reglementative.

BDD-V2995 © 2013 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:06 UTC)

2.3. *Cadru monologal oral*

Revenind la definiția argumentativă, precizăm că discursul politic, în sens larg, cu toate subvarietățile sale, este domeniul în care se speculează foarte mult potențialul de manipulare al definiției (cf. Walton 2001: 120). Afirmații de tipul:

(6) *Parlamentul României↑ este un garant şi trebuie să fie un garant al libertăților dumneavoastră↑ al prosperității fiecăruia dintre români↑ al bunăstării fiecăruia dintre români↑* (Traian Băsescu, discurs televizat, 23 aprilie 2007, IV II, p. 385)

(7) *Palamentul reprezintă suveranitatea poporului român*
(Valeriu Zgonea, august 2012, Digi24)

tind să se clişeizeze, concurând, în conştiința publică, şi estompând definițiile lexicale sau obiective (parlamentul reprezintă puterea legislativă într-un stat democratic, pe lângă puterea executivă şi cea judecătorească). Aceste formulări pot fi menite să inducă o anumită percepție şi să escamoteze unele abuzuri, oricând posibile. Credem, totuşi, că ele corespund unui *ethos* al politicianului român, atras de expresia populistă şi bombastică, şi care urmăreşte să obțină mai degrabă o reacție emoțională din partea publicului; în unele cazuri, pot să mascheze serioase deficiențe culturale (politicianul român nu are, deseori, cultura umanistă necesară elaborării unui discurs personal şi nici o satisfăcătoare practică de comunicare). De unde recursul masiv la clişee, adică la un material lingvistic preconstruit.

În dezbaterile parlamentare, spațiu al oratoriei prin excelență, un anumit procedeu retoric este neutralizat prin adoptarea sa de către adversar, într-un fel de mimetism retoric. Exemplele de mai jos sunt extrase din şedința comună a Camerei Deputaților şi a Senatului din 23 ianuarie 2012. Intervenția celui de-al doilea vorbitor este o replică la discursul primului ministru de atunci, Emil Boc.

(8) *Emil Boc: Clasa politică din ultimii 20 de ani s-a concentrat pe cele două – sau mai bine spus – pe o singură modalitate de lucru: confruntare.* ***Unii să dispară, ceilalți să ia puterea****. Nu cred că este un mod de a face politică specific anilor pe care-i avem în față de criză economică. Vă propun să înlocuim confruntarea cu competiția.* ***Confruntarea înseamnă ură. Confruntarea înseamnă: dă-te tu jos, ca să mă urc eu la putere. Confruntarea înseamnă să dispară adversarul politic, ca să-i iau eu locul. Competiția înseamnă dialog între idei, propuneri şi soluții****.* [...]

(9) *Victor Ponta: Problema celor aflați la putere este că ştiu că această competiție au pierdut-o deja şi vor să fugă de* ***competiția adevărată care înseamnă votul oamenilor.*** *Trebuie să avem alegeri libere şi corecte, şi un guvern de tehnocrați, cu un ministru al administrației şi internelor neimplicat politic, poate asigura aceste lucruri*.
(Stenograma şedinței comune a Camerei Deputaților şi a Senatului, 23 ianuarie 2012, CD)

Vorbitorul din exemplul (9) se acomodează rapid la tehnica argumentativă a interlocutorului, o preia şi o utilizează în avantajul său (sensurile pe care le dau ambii oratori cuvântului „competiție" implicitează lipsa de cooperare şi de fairplay a echipei adverse). Aproprierea discursului celuilalt şi deturnarea lui în direcția dorită, prin efectul ironic pe care

BDD-V2995 © 2013 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:06 UTC)

îl creează orice practică citațională sau aluzivă[1], aduc un plus retoric, față de o respingere a tezei în termeni negativi sau justificativi.

Sfera discursului politic rămâne să fie investigată mai detaliat, cu stabilirea unor eventuale taxinomii şi particularizări, care depăşesc intenția studiului de față. Acestea şi alte considerente vor face obiectul unor cercetări ulterioare ale noastre, mai extinse şi mai aplicate.

3. Concluzii

Analiza pe care am efectuat-o a avut ca scop sa aducă în atenție definiția ca argument şi să identifice câteva dintre particularitățile discursive ale acesteia, inclusiv raporturile sale cu pseudoargumentele sau argumentele falacioase. Am urmărit să punem în evidență relațiile dintre definiția argumentativă şi cea lexicală, precum şi modul în care acestea interferează în discursul public. Pentru a surprinde ipostazele comunicative ale definiției argumentative, am selectat exemple din interacțiuni diverse (cu registre şi regimuri diferite), reprezentative pentru discursul public actual.

SURSE

Dobrescu, Paul, 1997, *Iliescu contra Iliescu. Analiză din interior a campaniei electorale din 1996*, Bucureşti, Editura Diogene.

IVLRA = Liliana Ionescu-Ruxăndoiu (coord.), 2002, *Interacțiunea verbală în limba română actuală. Corpus (selectiv). Schiță de tipologie*, Bucureşti, Editura Universității din Bucureşti.

IV II = Liliana Ionescu-Ruxăndoiu (coord.), 2007*, Interacțiunea verbală (IV II), Aspecte teoretice şi aplicative. Corpus*, Bucureşti, Editura Universității din Bucureşti.

A3 = http://www.antena3.ro/romania/boc-cuvantul-mogul-este-in-dictionar-nu-l-am-impus-eu-in-viata-publica-144890.html

Contributors = http://www.contributors.ro/sinteze/ce-este-un-plagiat-de-ce-are-el-o-valoare-politica/

Digi24 = http://www.digi24.ro/stire/Curtea-Constitutionala-Daca-referendumul-nu-e-validat-de-CCR-Parlamentul-decide-calea-de-urmat_32261

CD = Stenograma şedinței comune a Camerei Deputaților şi a Senatului din data de 23 ianuarie 2012: Dezbaterea situației politice, economice şi sociale din România, http://www.cdep.ro/pls/steno/steno.stenograma?ids=7085&idm=2.

DICȚIONARE

DEX = *Dicționarul explicativ al limbii române*, ediția a II-a, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic,1996.

CAMBRIDGE = *Cambridge Dictionaries online*, http://dictionary.cambridge.org.

ROBERT = *Le Nouveau Petit Robert de la Langue française*, Paris, Le Robert, 2010.

LAROUSSE = *Le Petit Larousse, grand format*, Paris, Larousse, 2006.

WEBSTER = *Webster's Encyclopedic Unabridged Dictionary of English Language*, New York Revised Edition, Gramercy Books, New York/Avenel, 1989, http://www.websters-online-dictionary.org.

[1] Pentru ironia ca mențiune vezi Sperber şi Wilson (1978).

BDD-V2995 © 2013 Editura Universității din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:06 UTC)

BIBLIOGRAFIE

Amossy, Ruth, 2000, *L'argumentation dans le discours. Discours politique, littérature d'idées, fiction*, Paris, Nathan Université.

Aristotel, 2004, *Retorica*, trad. rom., Bucureşti, Editura IRI.

Breton, Philippe, 2003, *L'argumentation dans la communication*, Paris, Éditions La Découverte, coll. «Repères».

Bidu-Vrănceanu, Angela, Narcisa Forăscu, 2005, *Limba română contemporană. Lexicul* [LRC], Bucureşti, Editura Humanitas Educațional.

Eluerd, Roland, 2000, *La lexicologie*, Paris, PUF [Presses Universitaires de France].

Ilie, Cornelia, 2009, „Strategies of Refutation by Definition. A Pragma-Rethorical Approach to Refutations in a Public Speech", în Frans H. van Eemeren and Bart Garssen (eds.), *Pondering on Problems of Argumentation*: *Twenty Essays on Theoretical Issues*, Dordrecht, Springer, p. 35–51.

Kerbrat-Orecchioni, Catherine, 2005, *Le discours en interaction*, Paris, Armand Colin.

Lo Cascio, Vincenzo, 2002, *Gramatica argumentării*, trad. rom., Bucureşti, Editura Meteora Press.

Meyer, Michel, 2008, *Principia Rhetorica. Une théorie générale de l'argumentation*, Paris, Fayard.

Perelman, Chaïm, Lucie Olbrechts-Tyteca, 2008, *La nouvelle rhétorique*. *Traité de l'argumentation*, Bruxelles, Éditions de l'Université de Bruxelles.

Platon, 2002, *Cratylos*, în *Opere complete*, , trad. rom., vol. II, Bucureşti, Editura Humanitas.

Plantin, Christian, 2005, *L' Argumentation*, Paris, PUF [Presses Universitaires de France].

Sperber, Dan, Deirdre Wilson, 1978, „Les ironies comme mentions", *Poétique,* 36, p. 399–412.

Walton, Douglas, 2001, „Persuasive Definitions and Public Policy Arguments", *Argumentation and Advocacy*, 37, p. 117–132.

Walton, Douglas, 2006, *Fundamentals of Critical Argumentation*, Cambridge, New York, Cambridge University Press.

DEFINITION IN ARGUMENTATION

(*Abstract*)

The argumentation by definition is a technique known since Antiquity. Argumentative (persuasive / rhetorical) definition should not be confounded with lexical definition: while the last try to explain the meaning of the word, the first describes the object in relation to the speaker's persuasive purposes. The emotional meanings and connotations are usually emphasised in this case.

In the present article, we try to analyse various contexts in which argumentative definitions appear and to discuss some of their rhetorical and discursive characteristics and functions.

BDD-V2995 © 2013 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:06 UTC)